

DOI 10.31558/2519-2949.2024.4.3

УДК 007:304:070

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5502-8367>

Павлюх М. В., Національний університет «Львівська політехніка»

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТА ПОЛЬСЬКОГО ЖІНОЧИХ РУХІВ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ І ПОЛОВИНИ XIX – І ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТЬ: РОЗВИТОК ЖІНОЧОЇ ПЕРІОДИКИ

Актуальність. Сьогодні гендерна тематика доволі популярна у суспільстві та державі. Гендерна політика активно впроваджена в багатьох розвинених країнах світу. Україна прямує до вільного простору європейських держав, тож зберігає тенденції розвитку сучасних ідеологій, рухів та цінностей. Україна має багатий досвід та спадщину у вивченні «жіночого питання», адже вона стала батьківщиною розвитку двох жіночих рухів: українського та польського. Поряд з цим, український жіночий рух мав свої особливості, відмінні від європейських і часто вивчається у контексті визвольних змагань. Розвиток жіночого руху тісно пов'язаний із діяльністю громадських жіночих організацій, а також їхніх друкованих органів, тобто періодики. Виокремлення жіночої періодики в окрему групу видань є важливим для вивчення гендерних рухів I половини XIX – I половини XX століття, тому що вони є живим джерелом боротьби жінок за свої права. Вивчення жіночої періодики: української та польської дає можливість відстежити трансформацію поглядів та розвінчання стереотипів про роль жінки в житті, державі та суспільстві. Визначення спільних та відмінних типологічних рис періодики дають уявлення про особливості мислення тогочасного суспільства. Мета дослідження – простежити розвиток «жіночого питання» на території Східної Галичини в жіночій періодиці; вивчити особливості жіночих рухів: польського та українського, які розвивалися паралельно один з одним та мали багато спільного через призму жіночих видань. Об'єкт дослідження – жіночі рухи у Східній Галичині I половини XIX I половини XX століть. Предмет дослідження – жіноча періодика: польська та українська, що виходила в тогочасній Галичині. Методи дослідження. У статті застосовано комплекс спеціальних методів, зокрема: системного аналізу, який дозволив розглянути причини виникнення польського політичних жіночих рухів; синтезу у дослідженні жіночих рухів у Західній Європі; ретроспективного аналізу у вивченні причин та головних періодів українського та польського політичних жіночих рухів, компаративний аналіз у порівнянні різних жіночих видань. У статті застосовано хронологічний принцип, а також наукові прийоми – класифікацію і періодизацію.

Ключові слова: жіночий рух, жіноче питання, жіноча політична періодика, феміністична теорія, Східна Галичина.

Вступ. Причини, які дали поштовх до народження жіночих рухів в Польщі та Україні були спільними: жінки почувалися нереалізованими, не мали рівних прав з чоловіками. У XIX столітті у Східній Галичині стає модним так зване «жіноче питання» [14, с. 45]. Галицька громадськість починає обговорювати жіноче питання поряд з іншими соціальними, актуальними на цей час, проблемами. Ідеї емансипації, які поширювалися в Європі стали актуальними для галицької жінки. Галичанка не відчувала себе достатньо вільною, бо не могла отримати освіти і стати економічно-незалежною від чоловіка. Інколи її становище було жалюгідним. Принизливе суспільне ставлення до жінки викликало незадоволення у багатьох жінок, особливо з інтелігентної верстви.

Аналіз останніх досліджень. У дослідженні використано низку праць українських та польських дослідників, зокрема: В. Передирій, С. Костя, В. Глаголюка, І. Монолатія, М. Павлюх, К. Дормус, Є. Франке, С. Сокул, Є. Яровецького та інші, які досліджували розвиток жіночих рухів: польського та українського через призму жіночої періодики.

Мета статті – дослідити політичний польський та український жіночий рухи через призму розвитку жіночої періодики.

Виклад основного матеріалу. Першою жінкою, яка у Галичині (Східній Галичині) почала займатися жіночим питанням була відома українська громадська діячка Наталя Кобринська [2, с. 612]. Кобринська заснувала у Станіславі 1884 року жіночу організацію, популяризуючи ідею жіночої освіти. Наталя Кобринська власним коштом видала літературний альманах «Перший вінок» і альманахи «Нашої долі», в яких були надруковані літературні і публіцистичні твори відомих жінок сучасності. Підхопивши естафету з Європи, українські діячки та письменниці активно включилися до боротьби за права жінки. Передовсім, жінки поступово почали здобувати право на освіту. Вже, 1870 року, вони здобули тимчасову можливість вступати до інститутів. Але залучання з 1870 року до науки жіноцтва довго не тривало, бо два роки опісля влада була змушена відректися від попереднього дозволу і залишити тільки реальний шлях для жінок – закордонну освіту [9, с. 45].

Скасування кріпацтва, 40-і та 60-і роки внесли в історію жіночого руху нові імена палких борборниць. Були створені організації: «Общество помощи высшему женскому образованию», «Стара громада», «Жіноча громада», «Товариство працюючих жінок», «Спілка рівноправності жінок». До порушеної проблеми приєдналася преса на Східних землях: «Село», «Рідний край», «Українська хата». Новими етапами поступу жінок у боротьбі за свої права стали революція 1917 року та Перша світова війна 1914 – 1918 років. На Західній Україні найбільшою жіночою організацією був Союз українок. 1938 року на основі колишнього Союзу українок жінки заснували політичну організацію «Дружина княгині Ольги». Після 1945 року тільки в еміграції змогли діяти жіночі організації, тому що всі українські землі окупували більшовики [7, с. 332].

Жіночий рух поширював ідеї фемінізму й відстоював інтереси жінок-матерів. Вперше жіночі часописи почали виходити всередині XIX століття – у період становлення західноукраїнської преси. «У цей період Східна Галичина, що входила до складу різнонаціональної Австро-Угорської імперії, перебувала під політичним та культурним впливом польської нації» [3, с. 193]. Значна частина української інтелігенції піддавалася польським впливам, інша – шукала опори у могутньої Росії. Ця частина вирізнялась у москофільську течію, що орієнтувалася на великоруську культуру і створила мовний суржик «язичіє», яким друкувалися перші журнали в Галичині: «Лада», «Русалка», редактором обох був москофіл Северин Шехович. Видання були призначені для розваги інтелігентних жінок. І.Франко назвав їх літературним курйозом.

Галичанки вислали петицію до Віденського парламенту в справі допуску жінок до навчальних закладів. 1891 року організували в Стрию перше жіноче віче. 1900 року постає низка жіночих товариств у Галичині та Буковині, найважливішими з яких були: «Клуб русинок» (1893), на Буковині – «Жіноча громада» (1906). Крім жіночих товариств із загальними завданнями, поставали окремі товариства, що ставили собі за мету спеціальні завдання: 1906 року товариство «Труд» (кравецька робітна і школа для дівчат), «Товариство опіки над служницями» [1, с. 242]. Коли 1900 року було допущено жінок до вищої освіти, студентки започаткували «Кружок українських дівчат» у Львові та Чернівцях; зініціювали видавництво журналу «Мета» з феміністичною програмою. 1909 року двоє львівських товариств «Клуб русинок» і «Кружок українських дівчат» об'єдналися в «Жіночу громаду», яка мала ступені організації з філіями та гуртками по селах. Організоване жіноцтво Галичини вело боротьбу за політичні права жінки. «Громада» та її філії скликали віча, вислали петиції, домагалися різних політичних та професійних прав. Деякі відомі жінки брали участь у політичному житті: в соціал-демократичній партії була активною Д. Старосольська, М. Гоженко, а в радикальній – А. Павлик.

Під час війни 1914 – 1918 років і українських визвольних змагань організована жіноча діяльність була тісно пов'язана з актуальними соціально-суспільними потребами. Жіноцтво брало участь у санітарній допомозі, клуби були перетворені у шпиталі. Активність у цій праці належить дочці відомого поета Михайла Старицького Людмилі Старицькій. Новим етапом поступу жінок у політичному житті та жіночого руху стала революція 1917 року. Відомо, що до Української Центральної Ради увійшло 14 жінок. Членами Украни в Станіславі стали дві жінки (однією з них була Н. Кобринська). У період між двома світовими війнами жіночий рух уже не мав таких сприятливих умов розвиватися. В СРСР було заборонено будь-які форми жіночих громадських організацій під егідою загальної рівності жінок з чоловіками. Спочатку створювалися ще «жінвідділи» при партійних організаціях. Довга історія жіночого руху не могла існувати без жіночої періодики. Друковані органи мали на меті донести до громадськості ідеї, думки та боротьбу жінки за свої права. З'являється особливий вид преси – жіночої преси, яка писала для жінок, про жінок і до жінок. Виділення жіночої періодики від інших груп відбувалося поступово, хоча сьогодні не всі

дослідники виокремлюють жіночу періодику в окрему групу преси, тому що вона була частиною преси визвольних змагань [7, с. 335].

Виділення «жіночої преси» в окрему групу відбувалося шляхом публікацій відповідних тематичних сторінок у громадсько-політичних газетах та створення нових, спеціально призначених для жінок, видань. Тематичні сторінки виходили нерегулярно, тому і періодичні видання були недовготривалими. Вони відрізнялися недбайливим редагуванням, хаотичністю, довго не затримували увагу читача. Як повноцінна група, жіноча періодика сформувалася лише всередині 20-х років ХХ століття, коли деякі видання вже мали свою сформовану програму. Вихід випусків здійснювався на кошти свідомої української Галичини з-за кордону, але матеріальні нестатки нерідко ставали причиною закриття видань. Помітно зріс рівень публікацій, чітко відбувся перерозподіл преси і читачької аудиторії [6, с. 194].

Народження польського жіночого руху мало схожі причини і він розвивався подібно до українського [4, с. 168]. Польські жінки відчували потребу здобути освіту, проте вони не могли вчитися, не мали політичних прав, рівних з чоловіками. Звичайно, що жити без освіти з добрим утриманням чоловіка могли дозволити собі тільки жінки магнатів та заможних міщан. А незаможні жінки часто опинялися у важкому матеріальному становищі. На належному рівні не було поставлене жіноче виховання, що найчастіше зводилося тільки до примітивного домашнього виховання: вихованням жінок ніхто не займався. Церква та влада намагалася тримати жінок подалі від освіти, щоб мати їхню сліпу покору і залежність [11, с. 203]. Жінки магнатів та шляхтичів могли вчитися. Виховання жінок відбувалося вдома. Домашнє виховання діставалося молодій убогій дівчині. Багатше виховання при церквах отримували дочки магнатів. В часописі «Польський патріот» з 1761 року вперше подавалася нова роль жінки в суспільстві, вказувалися помилки на виховання жінок. Другим часописом, який порушував проблему виховання жінок був «Монітор» 1765 року, який бачив жінку на рівні з чоловіком за природою та пропагував добру підготовку жінок для управління господарством [16, с. 327].

Тема жіночого виховання стала одною із популярних тем, що обговорювалися у суспільстві на рівні з політичним питанням. Жінки починають війну за університети. На шпальтах багатьох видань починають виступати самі жінки, які гостро критикують суспільство за традиційність і консерватизм. В 70-х і 80-х роках ХІХ століття формується програма жіночого руху, сам він був втягнений в широке коло позитивізму. Важливу роль відіграла Еліза Ожешкова та її повість «Марта», що стала засадничою програмою для жіночого руху. В цей період припадає діяльність таких відомих журналісток як: Пауліна Кучальська-Реінсхмідт, Юзефа Бояновська, Марія Седлецька [13, с. 53].

Друга половина ХІХ віку принесла багато драматичних змін, що істотно вплинули на повстання сучасної моделі польського суспільства. Зміна побуту і життя була пов'язана з тим, що жінки вийшли з вузького кола дому та родини, щоб взяти участь у різних формах публічного життя. На початку ХХ століття жінка домагається рівних політичних та громадянських прав, розглядається питання оздоровлення польського суспільства під кутом зору моральності та традиційності. Постає образ жінки, який виражається у стереотипах: «жінка-мати», «жінка-господиня», «жінка-дружина», що повинна добре дбати про свою родину, виховувати своїх дітей у патріотичному дусі, прищеплювати їм моральні цінності [14, с. 348].

Отож, виснуємо, що жіночі рухи, український та польський, розвивалися за однаковими тенденціями, мали однакові причини виникнення. Польська нація, попри те, що знаходилася під владою австрійської імперії до 1918 року, знаходилася у кращому становищі, аніж українська, яка була поневоленою нацією. Це вплинуло на розвиток польського жіночого руху та польську жіночу пресу у Львові. Серед головних відмінностей польської та української жіночої періодики є їхнє змістове наповнення. Структура, редакційні відділи і тематика часописів дуже подібна.

Серед дослідників жіночої преси: польської та української досі точаться дискусії щодо дефініції поняття «жіноча преса», «жіноча періодика». В українських дослідженнях цей термін використовує дослідниця Валентина Передирій, що вперше вживає цей термін у своєму анотованому каталозі [10]. В польських дослідженнях Єжи Яровецький називає перші видання «пресою для жінок» [14, с. 348]. За головний критерій у дефініціюванні береться адресат: не тільки «для жінок», але й «прекрасної статі». Варто зазначити, що адресат «прекрасна стать» був характерний не тільки першим польським жіночим виданням у Львові, але цей адресат зберігається у багатьох виданнях значно пізніше. Перші згадані видання, вочевидь, не сприймалися надто серйозно жіночою аудиторією, тобто на шпальтах цих видань не порушувалися проблеми жіночої освіти, домашнього виховання.

Детально теми дефініцій у визначенні польської жіночої преси у Львові (1840 – 1939) торкається Катаржина Дормус [12, с. 87], яка аналізує кілька праць історика польської жіночої преси З. Залевської. З. Залевська виступає за те, щоб у справі групування преси, скерованої до жінок вживати термін «часописьменство», а не «преса» [11, 238]. Це адекватне і претензійне окреслення, бо преса містить в собі щоденники та часописи, а в XIX столітті майже не було жіночих щоденників. Журнали для жінок були в першу чергу тижневиками та двотижневиками чи місячниками, тому у цьому випадку говоримо про «часописьменство».

Власне, у дефініціях «часописьменство» та «жіноча преса» (періодика) важливий момент регулярності, тобто періодичності, а не адресат, до котрого спрямовується видання. Критерієм аналізу стає періодичність видань, а не змістове наповнення, титул чи підтитул видання. Зрештою, загальноживана термінологія Софії Сокул «преса для жінок» та «жіноча преса» [17, с. 61], аналізується Катаржиною Дормус як найбільш вживаний. «Преса для жінок» тип хронологічно старший і дуже поширений, що формально вирізняється вживанням в титулі чи підтитолі терміну «гарна стаття» або «наречена». В порівнянні з ним, термін «жіноча преса» є поняттям значно ширшим, що стосується до творців журналів: редакторів, видавців, журналістів (в першу чергу жінок). Ця група становить вищий ступінь еволюції жіночих журналів і, як можна здогадатися, найбільше виражає реальні погляди, описує ситуації жінок. Тон цих часописів менторний, але ближчий реальності. Хронологічно, «жіноча преса» постала пізніше, а її виразником є термін «жінка» в титулі чи підтитолі. Обидві групи часописів польської жіночої періодики у певний час співіснували. Тих, що відповідали дефініції «жіноча преса» на ранньому етапі розвитку преси було небагато. Зарахувати до них можна авторський часопис «Віанкі» Юлії Гочалковської та часописи феміністичні як львівський «Стер».

Беручи до уваги особу адресата як критерій, можна поділити жіночі часописи з погляду на їхнє суспільне походження, виконаюю працюю чи життєвою ситуацією. Це пов'язане з ідеологією та ціллю, яким повинні ці часописи служити. Наприклад часописи, спрямовані до селянок, пов'язані з католицьким середовищем чи з селянськими рухами, призначені для робітників із соціалістичними симпатіями, чи феміністичні, спрямовані до інтелігенток і селянок. Польська жіноча преса у Львові з'явилася раніше від української на 13-ть років. Перший польський часопис вийшов у 1840 році, а перший український жіночий часопис у 1853 році. Вони були зовнішньо подібними, мали подібні рубрики, розважальний характер. Крім того, польських жіночих видань до 1939 року виходило більше, аніж українських [8, с. 47].

Великою проблемою у вивченні обох груп преси є періодизації та історичні умови. Польська жіноча преса розвивалася за загальними тенденціями преси всіх видань на всіх польських землях. На її формування впливали історичні події, а саме три періоди: Австрійське панування, Галицька Автономія, Період незалежності. Міжісторичний характер розвитку польської періодики протягом усіх історичних періодів на всіх польських територіях – важлива типологічно-історична риса польської жіночої періодики.

Українська жіноча преса розвивалася як преса поневоленої нації протягом усього періоду дослідження, у складних умовах під австрійським та польським гнітом. У Східній Галичині не існувало на початку XX століття абетки. Маємо значні розходження у поняттях територіальних: Галичина в польській історіографії – територіальна одиниця під час Австрійського панування з центром у Львові, Галичина в українській історії до 1939 році – територія, що мала в собі не тільки Львів, а також Коломию (саме тут видавався впливовий часопис «Жіноча доля»).

В польських дослідженнях преси Галичини (1840 – 1939) існує кілька періодизацій. Наприклад, періодизація Єжи Франке [13] містить такі часові періоди: повстання часописів літературних, перший часопис у Львові («Дзеннік муд парискіх»), закінчення революції 1905 – 1907 років. Автор виокремлює періоди преси для всієї території Польщі. Іншу періодику подає Катаржина Дормус, виокремлюючи 4 етапи: народження польської жіночої преси; важкий період (стагнації); розквіт; воєнний період [11, 159].

В обох групах періодизація неповна. Це спільна ознака у дослідженні обох груп жіночої преси. Валентина Передирій в укладеному анованому каталозі для жінок подає 15-ть назв українських періодичних видань для жінок, але їх існувало трохи більше [10]. Окрім того, до галицької періодики не зараховуються так звані «одноднівки», що становлять важливі друковані документи жіночих конгресів та різних жіночих організацій, значна частина яких містилася на сторінках друкованих органів. Враховуючи особливості «одноднівок» і зазначених в них завдань для жіночої преси,

доцільно їх розцінювати як типологічні особливості української галицької періодики для жінок, як її складова, бо вони були важливими документами української жіночого руху, а отже, і жіночої галицької періодики.

Типологічною особливістю українською жіночої періодики була їхня просвітницька мета. Майже кожне видання ставило собі за ціль, що освічені інтелігентки мають просвітити свою меншу сестру. Часописи призначалися для селянок та містечкового жіноцтва і мали на меті просвітити меншу сестру-селянку, допомогти жіноцтву, щоб воно було моральне, патріотичне, щоб любило свою неньку Україну, щоб було добрими й зразковими жінками своїм чоловікам, а матерям своїм дітям. Тобто в першу чергу, інтелігентки прагнули нести освіту та культуру до української селянки, а також патріотично-моральне виховання до українського села. Польські жіночі часописи теж містили цю типологічну особливість, проте не всі. Спочатку просвітницька мета була головною метою кожного польського часопису, опісля тільки окремих видань.

До типологічних особливостей української жіночої періодики можна зарахувати її педагогічний та дидактичний характер. Однією з типологічних ознак періодики для жінок є її універсальний характер і множинність тем, тобто у виданнях не обговорювалися вузько жіночі проблеми, багато з них містили публіцистику, статті на історичні, культурні і політичні теми, бібліографічний відділ та рекламу, оголошення. Універсальність була характерною рисою польської періодики, котра виражалася не тільки у тематичній подібності, але й у розвитку польської періодики протягом усіх історичних періодів.

До типологічної особливості української жіночої періодики зараховуємо, «різностановість» і вікові особливості аудиторії. Ця преса орієнтувалася не на один суспільний прошарок (інтелігенцію чи селянок), а на всі верстви населення незалежно від майнового становища, походження чи віку жінок. Польська жіноча періодика містила кілька адресатів: «для прекрасної статі», «для жінок», а також «для селянок», «для сільських господинь».

Типологічна особливість усієї галицької періодики для жінок є її різноманітність. Жіночі видання відрізнялися одні від одних: метою, політичними симпатіями і тематикою. Ранні видання (С. Шеховича) були тільки забавою для великосвітніх панянок з вмістом анекдотів, але без політично-патріотичного виховання. Раннє видання Томаша Кульчицького було салоно-розважальним часописом, що популяризувало моду для багатих жінок. Хоча ранні часописи були розважальними і не містили програмних статей, проте саме вони заклали тематику, організацію роботи редакцій, проблематику інших жіночих часописів.

Серед типологічних особливостей польської жіночої преси виокремлюємо найважливіші: відхід від розважально-салонового характеру до ідейних, культурних часописів. Перші часописи для жінок розважали та виховували, прищеплювали нареченим естетичний смак моди, етичність, важливі цінності традиційного суспільства. Цією типологічною ознакою можна охарактеризувати українську періодичку: відхід від розважальних часописів Шеховича до ідейних часописів Союзу українок [5].

Типологічні особливості української жіночої преси і польської преси міжвоєнного двадцятиріччя схожі тому, що виникають патріотичні видання, що формують національну свідомість. Національна ідея стає головною ідеєю польської та української жіночої періодики. В українській жіночій періодиці ця преса називається – преса національного ідеалу, в польській періодиці – патріотичними часописами для молоді. Крім того, польська та українська періодика мали кілька аналогів («Нова хата» і «Свят кобеци» [15], «Жіноча воля» і «Глос кобет вейскіх» та ін.), що виходили в один час, містили спільні теми, рубрики, структуру, мали один провідний напрям. На шпальтах української та польської жіночої періодики формуються схожі типи жінки, образи жінок: жінки-матері, жінки-матері-громадянки, жінки-активістки, жінки-поборниці, жінки-господині.

Жіноча польська преса також розвивається за загальними тенденціями розвитку українських видань Галичини. Проте перші жіночі часописи мають убогий зміст, нецікаві теми, малий формат, а часто виходять тільки як додатки до інших тижневиків. Тематика перших жіночих часописів не торкалася важливих проблем, а швидше за все була розрадою для багатих заможних жінок, мала тільки розважальний характер, хоча попри розважальний, салоновий характер, містила багату літературно-мистецьку частину, наприклад, «Дзеннік муд парискіх».

Загальна риса, що характеризує жіночі часописи у XIX столітті – поступове відходження від часописів салонових до більш компетентних, поважних, з різноманітним змістом, окресленим

ідеологічно. Ці часописи становили для жінок допомогу у виживанні, допомагали адаптуватися до неї, а також пропонували ідею самоосвіти і самовиховання. Перші жіночі часописи мали характер салонний і спрямовувалися на обмежену групу жінок з багатого товариства. Часто з'являється у них титул чи підтитул «для статті прекрасної», «для наречених», тобто вказується на конкретного адресата, а не широку аудиторію. Перші часописи Львова, українські і польські, не мали на меті формувати нове бачення жінки, «новий тип» жінки, а навпаки тільки відображали загальні думки, що були застарілими стереотипами.

Висновки. Отож, обидві групи преси мали спільну територію видання (Східну Галичину), а також типологічні особливості: розвиток у додатках на початкових етапах, розважальний характер перших видань, виховний характер видання для жіночої молоді. Серед них знаходимо багато тематичних, ідейних, структурних аналогів-часописів для обох груп преси: видання для молоді («Молода полька» – «Світ молоді»), жіночого руху («Українка» – «Рух кобеди»). Крім того, в обох групах преси існували розважальні, просвітницькі, політичні видання. Усі вони становлять живу картину національного життя Галичини.

Бібліографічний список/References:

1. Hlaholiuk V. P. Hromadsko-politychnyi zhinochyi rukh na storinkakh chasopysiv dlia zhinok Kolomyia mizhvoiennoho periodu (Social and political women's movement on the pages of magazines for women of Kolomyia in the interwar period). *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*. Lviv, 1999. Vyp.6. S. 242 – 257.
2. Ivasenko L. Natalia Kobrynska – novyi typ ukrainky: redaktor, vydavets, hromadska diiachka (Natalya Kobrynska is a new type of Ukrainian woman: editor, publisher, social activist). *Ukrainska periodyka: Istorii ta suchasnist: Dop. ta povidoml. somoi Vseukr. nauk.-teoret. konf.*, Lviv, 17 – 18 trav. 2002 r. Lviv, 2002. S.611 – 614.
3. Kost S. Narysy z istorii zakhidnoukrainskoi presy pershoi polovyny XX stolittia. Lviv, 2002. 217s.
4. Pavliukh M. V. Zarozhennia polskoi zhinochoi presy u Lvovi ta Halychyni: politychni, ekonomichni, suspilni umovy ta istoriohrafichni osoblyvosti polskoho presoznavstva (The birth of the Polish women's press in Lviv and Galicia: political, economic, social conditions and historiographic features of Polish journalism). *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii zhurnalistyka*. 2011. Vyp. 34. S.168–180.
5. Pavliukh M. V. Ukrainska natsionalna ideia presy Soiuzu Ukrainok (1922-1939): sprotyv polskii vladi (The Ukrainian national idea of the press of the Union of Ukrainian Women (1922-1939): opposition to Polish power). *Politykus*. 2021. №2. S. 141–146.
6. Pavliukh M. V., Pakholok I. R. Polityko-ideolohichni aspekty periodyzatsii y klasyfikatsii polskoi zhinochoi presy v Halychyni (1840 – 1939) (Political and ideological aspects of the periodization and classification of the Polish women's press in Galicia (1840 – 1939)). *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii*. 2023. Vyp. 1 (15). S. 181 – 195.
7. Pavliukh M. Politolohichni ta ideolohichni aspekty periodyzatsii i klasyfikatsii ukrainskoi zhinochoi presy u Skhidnii Halychyni (1853–1939) (Political and ideological aspects of the periodization and classification of the Ukrainian women's press in Eastern Galicia (1853–1939)). *Hileia*. Vyp. 156 (5). 2020. S. 332–337.
8. Peredyrii V. A. Halytska periodyka dlia zhinok: stanovlennia, rozvytok, problematyka (1853 – 1939) (Galician periodical for women: formation, development, issues (1853 – 1939)). *Zb. Prats naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*. Vyp. 2. Lviv, 1995. S.44 – 63.
9. Peredyrii V. A. Zhurnal «Nova khata» yak typ vydannia (1925 – 1939) (The magazine «Nova Khata» as a type of publication (1925 – 1939)). *Zb. Prats naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*. Lviv, 1994. Vyp. 1. S. 75 – 89.
10. Ukrainski periodychni vydannia dlia zhinok v Halychyni (1853 – 1939): Anotovanyi kataloh / Ukl. V. A. Peredyrii. Lviv, 1996. 191 s.
11. Dormus K. Problematyka wychowawczo-oświatowa w prasie kobiecej zaboru austriackiego w latach 1826 – 1918. Warszawa, 2006. 453 s.
12. Dormus K. Warszawki «Ster» (1907 – 1914) i jego program wychowawczy. *Rozprawy z Dziejów Oświaty*. 2000. T. XL. S.87 – 110.
13. Franke J. Polska prasa kobieca w latach 1820 – 1918. W *kręgu ofiary i poświęcenia*. Warszawa, 1999. 192 s.
14. Jarowiecki J., Franke J. Polska prasa kobieca w latach 1820 – 1918: w kręgu ofiary i poświęcenia. *Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego*. T. 5. z.2. 2000. S.347 – 351.
15. Pavliukh, M., Faynik A., Dormus K. Polish women's fashion magazines in Lviv (end of the 19th – 1st half of the 20th century): political influences of Western European publications. *East European Historical Bulletin*. 2023. №29. C. 80 – 92.
16. Sokół Z. Działalność kobiet polskich na polu oświaty i nauki. *Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego*. 2000. T. 3. z. 2. S. 323 – 329.
17. Sokół Z. Dziennik Mód Paryskich (1840 – 1848). *Lwowski magazyn kulturalny. Książki – czasopisma, biblioteki XIX i XX wiek*. T. IV. cz. 2. S.60 – 79.

Pavlyuh M. The history of the political ukrainian and polish women's movements in Eastern Halichina and the half of the 19-th and half of the 20-th centuries: the development of women's periodicals

Topicality. Today, gender issues are quite popular in society and the state. Gender policy is actively implemented in many developed countries of the world. Ukraine is moving towards the free space of European states, so it preserves the development trends of modern ideologies, movements and values. Ukraine has rich experience and heritage in the study of the «women's question», because it became the birthplace of the development of two women's movements: Ukrainian and Polish. Along with this, the Ukrainian women's movement had its own characteristics, different from the European ones and is often studied in the context of liberation struggles. The development of the women's movement is closely related to the activities of public women's organizations, as well as their printed organs, that is, periodicals. The separation of women's periodicals into a separate group of publications is important for the study of gender movements of the 1st half of the 19th – 1st half of the 20th centuries, because they are a living source of women's struggle for their rights. The study of women's periodicals: Ukrainian and Polish makes it possible to trace the transformation of views and the debunking of stereotypes about the role of women in life, the state and society. The identification of common and distinctive typological features of periodicals gives an idea of the peculiarities of the thinking of the society of that time. The purpose of the research is to trace the development of the «women's issue» in the territory of Eastern Galicia in women's periodicals; to study the peculiarities of women's movements: Polish and Ukrainian, which developed parallel to each other and had a lot in common through the prism of women's publications. The object of the research is women's movements in Eastern Galicia in the first half of the 19th and the second half of the 20th centuries. The subject of the research is women's periodicals: Polish and Ukrainian, which were published in Galicia at the time. Research methods. The article uses a complex of special methods, in particular: systemic analysis, which allowed to consider the reasons for the emergence of Polish women's political movements; synthesis in the study of women's movements in Western Europe; retrospective analysis in the study of the causes and main periods of Ukrainian and Polish political women's movements, comparative analysis comparing different women's publications. The article uses the chronological principle, as well as scientific techniques – classification and periodization.

Keywords: *women's movement, women's issue, women's political periodical, feminist theory, Eastern Galicia.*